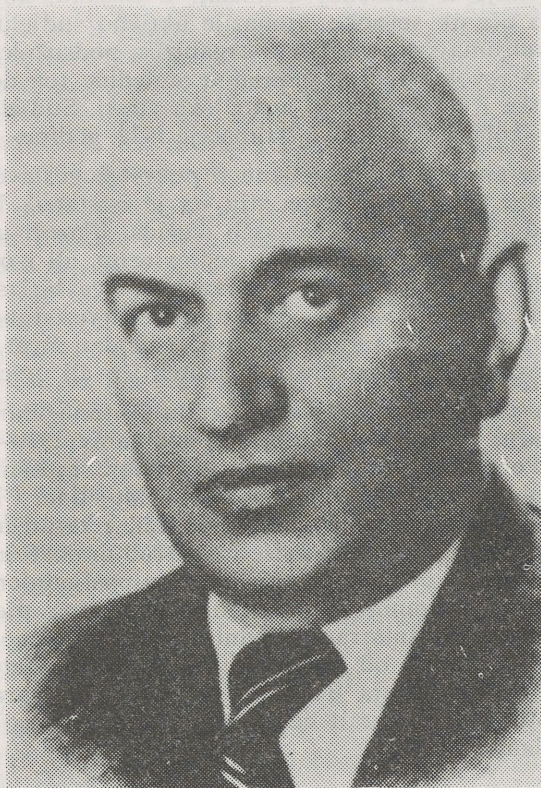

Prof. Ivan Barbarić

ŽIVOT I DJELO dra ANTUNA BARCA

(Referat u povodu 25. obljetnice smrti — Grižane, 8. XI 1980)

U plejadi velikana koje je dao Vinodol (u Hrvatskom primorju), izuzetno mjesto zauzima dr Antun Barac, čija je 25. obljetnica smrti obilježena u njegovim rodnim Grižanima. Kao književni historičar, književnik i jedan od najznačajnijih kulturnih radnika na području hrvatske i jugoslavenske

književnosti, svojim grandioznim djelom mnogo nas je zadužio kao i buduća pokoljenja, jer će još dugo vremena pisanje o hrvatskoj književnosti zahtijevati poznavanje i razumijevanje njegovih radova i posezanje za njegovim mnogobrojnim i vrijednim djelima.

Dr Antun Barac ide u red ličnosti koje su za sobom ostavile neizbrisive tragove i stvorile takav znanstveni opus koji daje pečat jednom vremenu, jednoj epohi.

Bio je znanstvenik i čovjek koji nikada nije zaboravio svoj zavičaj s kojim je iskonski bio vezan karakterističnom nostalgijom za Primorje.

Rođen je u Kamenjaku 20. kolovoza 1894. godine, već u najranijoj mladosti, kao osnovac grižanske škole, pokazivao je naročitu sklonost ka knjizi. Već tada nazirao se u njemu kritički pristup prema onom što je pročitao, da bi se poslije njegov talent razvio i uzdigao do najvećeg dometa na polju kritičkog i književnopovijesnog rada, te postao isto tako poznat kao još jedan Grižanac — Julije Klović, koji je svojim sitnoslikarstvom u 16. stoljeću zadivio svijet. Naslijedivši osobine roditelja i ljudi svog kraja — radnu upornost, graditeljstvo i stvaralaštvo kroz jednostavnost trudbenika, i sam Barac postao je veliki stvaralac i graditelj u znanosti na polju naše kulture i književnosti.

Djetinjstvo je proveo u svom rodnom mjestu, a nakon osnovne škole nastavlja školovanje u klasičnoj gimnaziji u Sušaku, koju završava 1913. godine. Već kao učenik sušačke gimnazije aktivno sudjeluje u političkim i društvenim zbivanjima svog vremena; organizira podružnicu Jugoslavenkog ferijalnog saveza revolucionarne napredne omladine tog doba, za koju piše propagandne letke i članke protiv austrijske vlasti. Sudjeluje u štrajku naprednih srednjoškolaca Hrvatske i Dalmacije 1912. godine.

Uključivši se aktivno i oduševljeno u pokret jugoslavenski orijentirane hrvatske omladine ostao je u uvjerenju da je opstanak hrvatskog naroda u bratskoj zajednici svih jugoslavenskih naroda. Ulazeći u književnost kao publicist, Barac vidi svoju zemlju kao jedinstvenu, ali i okrnjenu i podijeljenu raznim idejama i strujanjima. Misao koja će biti stalno prisutna u njemu i njegovim djelima, vezana je uz njegove prve istupe o pitanjima kojima će posvetiti čitav svoj radom ispunjen i plodan život, a sve će to izražavati na sebi svojstven, jednostavan, nenametljiv, ali uvjerljiv način.

Književnom i književnopovijesnom radu Antuna Barca prethodili su njegovi mladenački pjesnički pokušaji. U godinama 1910—1914. javio se u dječjem listu »Pobratim« s dvadesetak originalnih pjesama sentimentalno-sutonskih raspoleženja. Dvije od tih pjesama (Moj dom i Niz pučinu) objavit će dvaput: prvi put u »Pobratimu« (1911/12), a zatim u »Vihoru« (1914). Do tih je pjesama vjerojatno držao više i smatrao ih dostojnim ozbiljna književna časopisa. Tri soneta »Trsat«, objavljena u posljednjem broju »Vihora« ne govore samo o intimnim raspoloženjima mladog pjesnika, nego i o tome što je mladi Barac smatrao vrijednim uzora. U njegovu nastupu, pjesničkom i kritičkom, jedna od polaznih točaka bio je Matoš, ali uz prevladavanje originalnih elemenata Barca. Stihu, kojim se Barac očituje na početku svog životnog puta, vratit će se ponovno pred kraj života, jer kako kaže Jure Kaštelan:

»Pjesma je stvarni i simbolični okvir njegova stvaranja, osnova njegova pogleda i vizije svijeta. I upravo ta činjenica baca posebno svjetlo na njegov historijsko-naučni, teorijsko-esejistički i kritički rad.«¹ Upisavši se 1913. godine na Filozofski fakultet u Zagrebu, nošen unutarnjim porivom da nastavi borbu za nove poglede u našoj književnoj zna-

nosti, za koje je borbu započeo njegov profesor i kasnije prijatelj Branko Vodnik, već se 1914. godine javlja ozbiljnim kritičkim prilogima u Čerininom »Vihoru«. Vodnik je do Barca imao najmoderniji pogled na hrvatsku književnu povijest, i u tu duhovnu klimu i takvu znanstvenu problematiku, uklopit će se književnoznanstveno djelo Antuna Barca, već od njegovih prvih istupa u javnosti.

U to vrijeme najznačajniji je njegov članak posvećen Jovanu Skerliću, književnom historičaru i kritičaru, prigodom njegove smrti (1914), u kojem se počinje izgrađivati njegov kritički izraz, pri čemu mu je u izvjesnom smislu Skerlić uzor.

Razdoblje od 1914. do 1918. godine, u kojem diplomira na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1917) i polaže ispit za nastavnika srednjih škola iz hrvatskog jezika i filozofije (kao glavni predmeti) i njemačkog kao sporedne struke, te polaže 1918. godine doktorat iz književnosti, obranivši tezu o Vladimiru Nazoru, razdoblje je predaha i prikupljanja iskustva za ostvarenje onih ideja koje je nosio u svom mladalačkom poletu od prvih srednjoškolskih istupa i pojave u javnosti.

Od 1918. do 1924. godine radio je kao profesor klasične gimnazije u Sušaku, a zatim dolazi u Zagreb za profesora II klasične gimnazije. Kao srednjoškolski profesor u Sušaku i u Zagrebu, a od 1930. godine kao docent, zatim redovni sveučilišni profesor za noviju jugoslavensku književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, dr. Antun Barac odgojio je generacije hrvatskih i jugoslavenskih nastavnika i znanstvenih radnika, predano radeći četvrt stoljeća, do svoje prerane smrti u Zagrebu 1. studenog 1955. godine.

Već od svojih prvih javnih istupa o pitanjima kojima će posvetiti čitav svoj život, hvata se ukoštac s aktualnom društveno-političkom i kulturnom problematikom nove zajednice Južnih Slavena, stvorene 1918. godine, i obranom te zajednice. Isto tako nastoji sa stajališta književne znanosti ostvariti moderniji, kritičko-estetski pristup umjetnosti, vodeći borbu za novi pristup našoj književnoj povijesti s osloncem na nova saznanja, povezana s nasljeđem Branka Vodnika, ali dignuta na viši nivo. Svoj rad, djelo i poglede znao je obrazložiti značenjem trajnog i objektivnog suda, gdje je bio uvijek prisutan kao suvremeni promatrač. On ne bilježi samo događaje, pojave i ličnosti, već ih organski uklapa u jednu književnu epohu koju promatra iz raznih aspekata, uključujući i društveno-ekonomske i socijalne prilike određenog razdoblja, kao i njihov utjecaj na sva zbivanja, pa i na književnost kao predmet njegova razmatranja i užeg interesa.

Počevši pisati još uoči prvog svjetskog rata, kada su naši narodi bili još razjedinjeni na ovom našem prostoru i vjekovima nosili u sebi nadanje i želju za zbližavanjem, Barac će se uključiti u onu veliku liniju hrvatskog kulturnog i političkog života, koja je budućnost i opstanak hrvatskog naroda vidjela u bratskoj zajednici sa svim ostalim jugoslavenskim narodima. Ta linija seže od Iliraca, preko Strossmayera, Račkog, Šenoe, Nodila i ostalih do njegova vremena i sve do naših dana kada je ideja postala naša stvarnost. U tom svjetlu treba ocjenjivati i mnoge njegove rezultate i zaključke, koji su stvarani na takvom njegovom uvjerenju, uvjerenju karakterističnom za sve Primorce, uvjerenju koje se najbolje potvrdilo u našoj najnovijoj povijesti, kada su nošeni upravo idejom zajedništva, bratstva i jedinstva, naši borci rame uz rame s pripadnicima ostalih naših naroda i narodnosti,

vodili borbu za ostvarenje plemenitih ciljeva za koje su pale ogromne žrtve u toku narodnooslobodilačkog rata.

Djelo Antuna Barca, iako ima u cjelini naglašen znanstveni karakter, ne bi bilo u cjelini istaknuto, a da ne naglasimo i njegovu izdejnu nit koja se provlači kroz njegovo stvaralaštvo, koja je izražena kao njegovo duboko opredjeljenje za jugoslavensku misao i ljubav prema svojoj užoj i široj domovini. Iako zaljubljen u svoj rodni kraj nikada nije bio lokalist, već je iz njega izbijala širina pogleda i shvaćanje potrebe jedinstva svih naših naroda, ne samo u političkom, već i na kulturnom polju. Ove svoje progresivne ideje nije napuštao ni u najtežim vremenima, najtežim trenucima naše povijesti, te je zbog njih za vrijeme tzv. NDH bio proganjan i zatvaran. Svoja uvjerenja nije iznevjerio i ispit vjernosti i dosljednosti svojih ideja polagao je u zloglasnim ustaškim logorima Jasenovcu i Staroj Gradiški od studenog 1941. do svibnja 1942. godine,

Njegovi zapisi iz zatvora na Savskoj cesti u Zagrebu i logora Jasenovac i Stara Gradiška, objavljeni u »Bijegu od knjige« (poglavlje KZSTG) i poezija kojom se po drugi put u životu očituje, odražavaju svu onu strahotu zatočeništva i ustaškog bezumlja, kroz istančan osjećaj pjesničkog izraza koji uza sve ostaje u okviru realnosti i racionalnog prihvatanja postojećeg bezizlaznog, stravičnog stanja i sudbine koja ga je zadesila zajedno s ostalima u logoru smrti, strave i užasa, stvorenog od rulje razularenih koljača i ništavila ljudskog roda.

»Sve se odigrava u savršenom redu i miru, kao da drugačije i ne može biti«, kaže Barac.² Izgleda kao da se miri sa sudbinom, ali poruke su ipak drugačije — one izviru i iz stihova napisanih ili zapisanih u grču bola i poniženja, u času kada čovjek nije bio čovjek, već broj. Evo nekih od tih stihova:

*»Riječ 'čovjek' znači uvredu za zvijeri,
Domovina je slaba krhka maska:
Sebičnost pod njom blatno lice ceri,
Ubojstvo, krađa, blud i podla laska.«*

(«Šetnja bez kraja»)

*»Kako boli pogled djeteta na cesti
— Ostavljena, gladna, zaplakana lica —
I ne misleći ništa — tek stiskati pesti
Pokraj zločinstva podlih ubojica.«*

(«Časovi klonuća»)

Potresno je to što je zapišao i sam suočen sa smrću. Zapisavši to na kojekakvim komadićima papira, bilježio je neke dojmove »koji su se neodoljivom snagom nametali svijesti«. Stihovi koji su tada nastali, nisu nastali kao lirski pokušaj, već iz želje da bi u nestašici papira što sažetije fiksirao neke doživljaje i osjećanja. Sam Barac te stihove i prozu iz logora nije smatrao literaturom, već kao dokumenat. Ipak uza sve ne umanjuje se njihova literarna vrijednost, posebno što odražava stanje jednog vremena kroz istančan osjećaj realnosti. »Unatoč gađenja nad knjigom«, kaže Barac, »bilo je ipak časova, kad je neka jača snaga čovjeka silila da nešto zabilježi. Bio je to vrisak očaja, gnušanje, pobuna nad svim onim što smo vidjeli, slušali, proživljavali.«³

On ne može da shvati one hrvatske književnike i kulturne radnike koji u Zagrebu laskaju ustaškim vlastima, dodvoravaju im se i mirno objavljuju

svoje radove kao da se ništa oko njih ne događa. Tu osudu i zgražanje izrazio je u »Bijegu od knjige« ovako:

»U nekoliko navrata u ove četiri ratne godine spopalo me čuvstvo gađenja pri pomisli na knjigu i književnike. Prvi je to put bilo odmah iza stvaranja NDH, kad je ustaški ministar prosvjete stao primati pojedince i o svojim razgovorima s njima slati u javnost izvještaje. Još nije bio pravo ni zasjeo na svoj položaj, a već su mu stali dolaziti kulturni radnici i književnici. Stali su mu laskati kao čovjeku, koji je na to mjesto došao po sposobnosti, te je upravo njemu namijenjeno, da izvede preporod hrvatske kulture. Laskali su mu i književni radikalci i književni oportunisti. Laskali su mu tako odvratno da je to u jednom času i njemu bilo previše, te je u javnoj izjavi udario na takve pisce. Taj su udarac osjetili svi — i oni kojih se ticao, ali i ostali stvaraoci, koji nikad nisu imali iluzija o duševnosti toga ministra. Prvi sam put upravo tada jasno požalio, što sam ikada išta napisao, i što se moram ubrajati među književnike — među ljude, o kojima i takav čovjek može s pravom govoriti s visoka.

Drugi put sam osjetio takvo gađenje nakon povratka iz logora. Vidio sam kako pojedinci marljivo pišu dalje, kao da se oko njih ništa ne događa, i kako mirno primaju honorare na sve strane, kao da je njihov posao običan obrtnički rad, koji se vrši prema narudžbi i prema željama svakog boljeg platioca. Shvatio sam — do bola — svu bijedu ovakva književničkog posla i svu ništavnost pisaca koji mogu mirno objavljivati pjesme, članke, studije i pripovijesti upravo predratnim tempom — pa čak i ubrzano — kao da je sve oko nas u savršenom redu, i kao da stotine hiljada ljudi, članova vlastitog naroda ne umiru u najužasnijim prilikama. Djeca, žene, starci, borci umiru na putovima, njiivama, u zakloništima, u spaljenim kućama — od pušaka, bomba, vatre, bodeža. Hrvatskih mjesta nestaje, iščezavaju čitava naselja, život svaki dan donosi sve sablasnije prizore. A u Zagrebu književnici raspravljaju o autonomiji književnog stvaranja, o jedinstvu istine, dobrote i ljepote... Što u takvim prilikama može čovjek, nego vrisnuti, riknuti od užasa i gnušanja nad ponajvećim dijelom onoga, što se uz talambase iznosi kao dokumenat stvaranja kulture, umjetnosti.«⁴ — uzvikuje s gorčinom i osudom Barac.

Svoju dosljednost uvjerenja i otpor protiv tzv. nezavisnog poretka izražava i na taj način što kroz neke svoje članke čini protest, izazov tom poretku, nošen pobudama koje su bile jače od nekih određenih književnih ciljeva. Članak o Slavku Batušiću piše stoga što su ustaše zabranile rasparčavanje njegovih spisa, a u članku »Ljestvice i vješala« ukazuje na istovjetnost pojava u NDH i doba kada smo bili pod Austrijom, kada su iste neprijateljske sile, gotovo istim sredstvima radile protiv nas.

Nakon odlaska V. Nazora u partizane piše »Zapis o pastiru Lodi«, a esej »Mrak na svijetlim stazama« objavljuje nakon vijesti o smrti I. G. Kovačića, iz osjećaja iznenađenja i bola.

»Bijeg od knjige« uz to što predstavlja biografski podatak o Barcu, ispit je savjesti u sudbonosnim danima naše zemlje. To je potvrda dosljednosti čovjeka i djela, te upečatljivo svjedočanstvo o datom vremenu ispunjeno gorčinom, ali istodobno i ponosom što se snaga volje i idejne opredijelje-

nosti nije mogla slomiti ni u najtežim časovima života, u logorima smrti i beznađa.

Kroz četrdeset godina javnog djelovanja i rada dra Antuna Barca teško je pronaći jedan značajan problem hrvatske književnosti 19. i 20. stoljeća o kojem nije pisao. Njegov životni put književnog historičara i kritičara najbolje ilustriraju njegovi posljednji radovi: Jugoslavenska književnost i Hrvatska književnost u doba Ilirizma, kojima je prethodio impozantan opus studioznog rada u ocjenama i tumačenjima hrvatskih književnika i književnih pojava od trenutka kada se pojavio književnom studijom o Vladimiru Nazoru, preko brojnih studija, eseja i monografija o Šenoi, Mažuraniću, Harambašiću, Đalskom, Novaku, Kranjčeviću, Matošu, Šimunoviću, Vidriću i drugima. U nizu njegovih značajnih djela duboke su i trajne vrijednosti njegova zasebna djela: Šenoe (1926), Hrvatska književna kritika (1938), Članci o književnosti (1935), Vidrić (1940), Književnost i narod (1941), Mažuranić (1945), Veličina malenih (1947), Jugoslavenska književnost i Hrvatska književnost (1954).

Pratimo li jelokupni njegov rad, kroz razmatranje njegovih interesa, pogleda, metoda i ciljeva, otkriva se pred nama čitav onaj nepregledni prostor kojim se kretala naša književnost. Do njega je naša nauka o književnosti bila vezana sponama filologije i za nove poglede zalagali su se prije svega Branko Vodnik i Đuro Šurmin. Međutim, u oslobađanju hrvatske književne povijesti od tih spona, Barac ide dalje i postavlja nove temelje znanosti o književnosti, primjenom različitih metoda u ocjeni književnog djela i književnika (socioloških, estetskih i filoloških). On, kako kaže Petar Lasta »svoj sociološki stav brani od vulgarnog utilitarizma i ima razumijevanja za estetsku metodu, samo je proširuje i problemima vanestetskim, društvenim, psihološkim, moralnim.«⁵

Njegove monografije o Nazoru, Šenoi, Begoviću, Vidriću i Mažuraniću su jedinstvena cjelina i čine temelj naše nauke o književnosti. Smrt ga je omela u njegovom projektu Povijesti hrvatske književnosti, od čega je za života izdao samo prvu knjigu — Književnost Ilirizma. Za potrebe i upoznavanje inozemne javnosti objavio je knjigu Jugoslavenska književnost, tri izdanja na hrvatskom jeziku, zatim na engleskom i poljskom jeziku. Značajan je i njegov urednički rad (sabrana djela: Matoša, Šenoe, Nazora i dr.).

Raznovrsna i bogata je njegova književno-povijesna i kritička djelatnost, pri čemu pokazuje raznovrstan interes od kritike u estetskom smislu do književnosti u najširem značenju. Ulazeći u istančane analize, na primjer Vidrića i Matoša, istodobno piše članke o izrazito kulturno-povijesnim pojavama. Njegovi teoretski članci i studije usmjereni su prema stvarnim pitanjima hrvatske nauke o književnosti. Njegova stvarna sklonost nije tekuća kritika, već doživljaj književnosti u njenom povijesnom kretanju i nacionalnom značenju. Kao historičar i znanstveni radnik tražio je istinu i istinitost umjetničkih djela, a sve to čini jasnoćom i širinom pogleda, snagom doživljaja i čvrstinom argumenata.

U »Književnosti Istre i Hrvatskog primorja« vidi se odnos Barca prema piscima iz njegova šireg zavičaja, gdje se zapaža posebna sklonost prema Ivanu Mažuraniću. On mu je blizak ne samo kao umjetnik, književnik, već i kao čovjek koji stoički podnosi udarce i uvrede. O njemu kaže:

»Mažuranićevo djelo domia se po svojoj punoći, određenosti i plastičnosti kao da je d kamena; kao da je u njemu, u njegovoj cjelini progovorila dublja pjesnikova primorska narav — niknuvši i razvivši se na tvrdom kršu njegova rodna kraja... Mažuranićeva zatvorenost u sebe nije mogla značiti ujedno suhoću, namjerno odalečivanje od ljudi — zbog oholosti ili čega drugoga. Upravo ljudi veoma čuvstveni često su naoko nepristupačni — ne zato što bi to namjerno htjeli, nego im jaka osjetljivost ne dopušta da se odmah razgale pred strancima, da iznesu na vidik svoja čuvstva, kao što to čine površni ljudi.«⁶

U toj konstataciji o Mažuraniću ima nečeg i za njega samog karakternično, ali i podudarno s osobinama većine ljudi ovog kraja u kom su ponikli i jedan i drugi. Primorac se očitovao i u nemu, posebno u nekim njegovim djelima.

Uvijek duhom vezan uz rodni kraj stvorit će u eseju »Primorje i njegovi pjesnici« neku vrst etike i estetike Primoraca u hrvatskoj književnosti. Tu je izrazio nostalgičnu povezanost s rodnim krajem kao i svu svoju ljubav prema zavičaju, ljudima, običajima, moralu naših ljudi, povezujući pejzaž, klimu, povijesne i društvene odnose u jednu kategoriju koja objašnjava snagu, koju čovjeku u najtežim trenucima života daje, već i sama pomisao na zavičaj.

»U ovome kraju, gdje dodir sa zemljom uzrokuje rane i bol i očaj, od jednog blagog dodira mirisnog povjetarca nestaje svakog jada u duši i sve se zlo zaboravlja i svaka se rana liječi, i sve je opet dobro« — kaže Barac.⁸

Tu vjeru u svoj kraj, u svoj rodni Kamenjak, nosio je u sebi cijelog života, a posebno će taj osjećaj izraziti u bolesti, kada posljednju nadu u ozdravljenje vidi u povratku svom rodnom domu. On se nada, vjeruje da će još jedino u rodnom kraju naći lijeka gdje se »sve zlo zaboravlja i svaka se rana liječi«. Međutim, bolest je bila jača od snage ljubavi i vjere u zavičaj i nije bilo pomoći.

S koliko je samo realnosti i plastičnosti oslikao ljude svog kraja — stanovnike Hrvatskog primorja, za koje kaže da ih

»vežu neke značajne crte, dajući im svima, prema strancu, neka zajednička obilježja; ima nešto oporo, tvrdo, i u načinu, kako shvaćaju život i u njihovom saobraćaju. Borba za egzistenciju, osjećaj da su nikli na zemlji oskudnoj i škrttoj, učinila ih je sličnim grmećcima, što se nižu po primorskim brdima — grmećcima žilavim, s malo zelenila, ali čvrsto usađenim u tlo na kome su izrasli...

Primorac je realist, ponajviše nesposoban za romantičarsko sanjarenje, većinom škrt na riječima, žilav i izdržljiv, štedljiv do odricanja na najpotrebnijim stvarima, radeći za kućne potrebe, poslove svih mogućih zanata, potucajući se po kontinentima, a opet srcem čvrsto vezan uz svoj kraj.«⁹

Ovaj kraj dao je mnogo istaknutih ljudi, koji su trajno zadržali osnovna obilježja primorskog čovjeka: radnu upornost, realnost, jednostavnost i povezanost uz svoj kraj. Svi su oni bili glasnici slobode, političke i društ-

vene, a kao izdanci zidara i graditelja, gradili su i sami nove vidike i razvijali nove ideje i poglede u raznim oblastima društvenog života.

Međutim, iako nose izrazite karaktere ljudi ovog podneblja, nikad ni jedan od njih nije bio opterećen regionalizmom, već se javljaju kao borci za opće težnje hrvatskog naroda i svih jugoslavenskih naroda, prelazeći često na još šire ideale čovječanstva. Bili su glasnici slobode, političke i društvene, graditelji i stvaraoci. Ta osobina koja je resila istaknute ljude Vinodola: Mažuranića, Pančića, Kombola, Barca i druge — ta širina pogleda i ideja, došla je do svog punog izraza i u našoj narodnoj revoluciji.

Pored znanstvenog rada veliki doprinos dao je dr Antun Barac i kao pedagoški radnik, posebno kao sveučilišni profesor, odgojivši nekoliko generacija mladih stručnjaka, među njima i književnika. Kao urednik omladinskog časopisa »Mladost« (1925—33) djelovao je na nekoliko generacija mladih, ulijevajući svojim znanjem, humanošću i dosljednošću stajalište povjerenja mladima, koji su u njemu gledali prijatelja i učitelja.

Prikaz o životu i radu dra Antuna Barca bio bi manjkav kad ne bismo istaknuli i njegov javni društveni rad. Poslije oslobođenja naše zemlje obavljao je mnogo odgovornih funkcija. Bio je 1945/46. dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 1950/51. rektor, a nakon toga profesor Zagrebačkog sveučilišta. Od 1947. godine bio je prvi član JAZU, te jedan od osnivača Odjela za filozofiju i književnost JAZU i godinama tajnik Odjela. Organizirao je nastavak izdavanja Akademijina Rječnika, koje je započeo Tomo Maretić u 19. st., osnovao je Institut za jezik i Institut za književnost JAZU, bio jedan od osnivača Instituta u Zadru i Seminara za strane slaviste i njegov prvi predsjednik. Na njegovu inicijativu osnovano je Hrvatsko filološko društvo u Zagrebu, kojem je do smrti bio predsjednik.

Svojim znanstvenim, pedagoškim i javnim djelovanjem dr Antun Barac ostavio je za sobom neizbrisive tragove u našoj znanosti, povijesti književnosti i u kulturi uopće. I ono što je jednom rekao za Matoša, da »veličinu i značaj pojedinih ljudi iz prošlosti možemo mjeriti prema tome koliko buduća pokoljenja u njihovim djelima mogu naći nešto blisko, nešto suvremeno«,¹⁰ odnosi se u punom smislu ovih riječi i na njega samog.

Njegovo djelo, njegov stvaralački opus, svrstava ga u red onih ljudi čija djela imaju trajnu vrijednost.

BILJESKE

¹ Jure Kaštelan: Predgovor knjizi Antuna Barca »Bijeg od knjige«, Zagreb 1965, str. 5.

² Antun Barac: KZSTG, Jasenovac 1978, str. 30.

³ Antun Barac: Bijeg od knjige, Zagreb 1965, str. 26.

⁴ Naved. djelo, str. 16—17.

⁵ Petar Lasta: Predgovor knjizi A. Barca »Hrvatska književna kritika«, VII, Zagreb 1962, str. 13.

⁶ A. Barac: Umjetnost Ivana Mažuranića, Rasprave i kritike, Beograd 1964, str. 30.

⁷ I. Frangeš: Antun Barac, Zagreb 1978, str. 13.

⁸ A. Barac: Primorje i njegovi pjesnici, Književnost Istre i Hrvatskog primorja, Zagreb — Rijeka 1968, str. 14—15.

⁹ A. Barac: Regionalizam u književnosti, nav. dj., str. 36.

¹⁰ A. Barac: Stvaranje legende o Matošu, predavanje održano na Pučkom sveučilištu u Zagrebu 11. prosinca 1937, Rasprave i kritike, Beograd 1964, str. 373.